

herfst 2022

GREENPEACE

magazine

KABINET: BESCHERM
BONAIRE!

GREENPEACE

INTRO

Beste lezer,

Dankzij uw steun kan Greenpeace regelmatig vernieuwend onderzoek laten doen en juridische actie ondernemen. Hoe belangrijk dat is, beseftte ik opnieuw eind september, toen we het onderzoek van de Vrije Universiteit naar de klimaatimpact op Bonaire presenterden. 'Shockerend', noemden inwoners de conclusies. Maar liefst een vijfde van het eiland dreigt te overstroomd worden door de stijgende zeespiegel. Ook toenemende hitte en uitstervend koraal brengen grote risico's met zich mee. Voor mensen die op Bonaire wonen zal het leven nooit meer hetzelfde zijn. Daarom bereiden we samen met hen een rechtszaak voor, waarin we eisen dat de Nederlandse regering haar bijzondere gemeente Bonaire beschermt. Het mag niet uitmaken of je op Bonaire woont of in Valkenburg. U leest er alles over op pagina 5.

Hartelijke groet, Dewi Zloch

Dewi Zloch

Campagneleider
klimaat & energie

VERDER IN DIT MAGAZINE

4 Fossiele reclame in de ban

10 Dwarsliggen voor een betere wereld

13 Jonge juristen komen in actie

14 Explodeert dit enorme olieschip?

DE TOEKOMST VAN:

Groen boeren

❶ 2/3 van Nederland is land- en tuinbouwgrond; dat heeft grote invloed op bodem, natuur, water en klimaat.

❷ Groene boeren tonen hoe we ons voedsel kunnen produceren in balans met natuur en klimaat.

❸ 2500 boeren presenteerden een nieuw perspectief voor boeren en tuinders: het Groenboerenplan. groenboerenplan.nl

❹ Dit plan telt 10 aanbevelingen voor een omslag naar duurzame landbouw, zoals eerlijke prijzen voor duurzame producten.

❺ Op 6 juli 2022 werd het Groenboerenplan zeer positief ontvangen door de verantwoordelijke ministers.

2500 BOEREN

❻ Al meer dan 875 organisaties, waaronder Greenpeace, steunen het initiatief van deze oplossingsgerichte boeren.

© Marten van Dijk/Greenpeace

werk in uitvoering

mogelijk gemaakt door u

© Marten van Dijk/Greenpeace

350.000 handtekeningen

Fossiele reclame is zó not done in een tijd dat we letterlijk overal ter wereld kampen met de gevolgen van klimaatverandering. Die boodschap brachten Greenpeace en 20 collega-organisaties in de vorm van 350.000 handtekeningen naar de Europese Commissie. We zijn er trots op dat maar liefst 40.000 van die handtekeningen uit Nederland kwamen! Een jaar lang voerden we samen met u actie voor een verbod op reclame en sponsoring voor fossiele brandstoffen. We blokkeerden de raffinaderij van Shell in de Rotterdamse haven, schudden de reclamewereld wakker tijdens de uitreiking van de Effie Awards, riepen Shell uit tot winnaar van de Vieze Verkiezing en renden met onze 'Stop Fossiele Reclame'-shirtjes alle KLM-shirts in de Dam tot Damloop voorbij.

Het resultaat van al die acties is dat steden in heel Europa fossiele reclames verbieden. Ook in Nederland deden al zes steden deze reclames in de ban, vijf andere zijn ermee bezig. Eind september concludeerden Harvard-onderzoekers dat grote automerken, luchtvaartmaatschappijen en olie- en gasbedrijven zich vooral via sociale media schuldig maken aan schaamteloze greenwashing. We zijn dus nog lang niet klaar met actievoeren voor een fossielvrije toekomst!

Lees het onderzoek via act.greenpeace.nl/fossielereclame.

Stikstofadvies

Het stikstofdossier is geen 'piece of cake', schreven we op het kaartje bij onze taart voor de nieuwe landbouwminister Piet Adema. Toch kijken we terug op een succesvol stikstofcampagne seizoen. In juli stuurden we de minister samen met 8 bondgenoten ons perspectief op een toekomstbestendige, ecologische landbouw met minder dieren. In augustus schoven we met een kleinere delegatie aan bij stikstofbemiddelaar Remkes. Als één front stonden we voor de natuur: er mag niet getornd worden aan de stikstofdoelen. Een paar weken later bracht Remkes precies die boodschap naar buiten: de deadline voor de halvering van stikstofuitstoot moet (voorlopig) 2030 blijven.

In september publiceerde een coalitie van 63 organisaties een statement: We kunnen niet zonder natuur. Dat erkende Remkes volmondig in zijn advies van oktober en daar is Greenpeace blij mee. We maken ons wel flinke zorgen over het gebrek aan maatregelen voor de kwetsbaarste natuur die op korte termijn (2025) op omvallen staat. Daarnaast is het cruciaal dat het kabinet de 2030-deadline, waaraan Remkes voorlopig vasthoudt, zo snel mogelijk wettelijk verankert en zo de achterdeurtjes in het advies afsluit. Ook moet ze de oplossingen van groene boeren zoals het Groenboerenplan (zie pg. 3) ondersteunen. Genoeg werk aan de winkel dus in de komende maanden!

© Casper Douma/Greenpeace

'DEZE WAARSCHUWING
KOMT NET OP TIJD'

Klimaatverandering dreigt Bonaire hard te raken

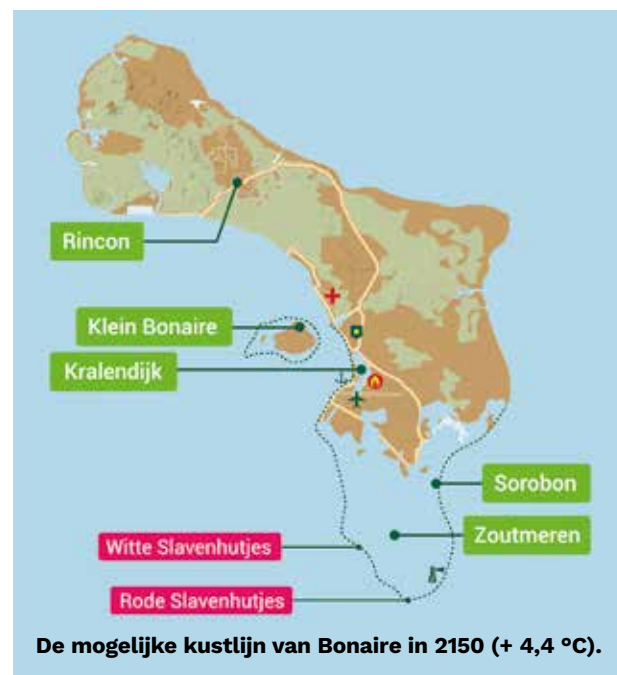
De mensen op Bonaire lopen grote risico's door de stijging van de zeespiegel, toenemende hitte en het afsterven van koraal. Samen met Greenpeace eisen inwoners van deze bijzondere Nederlandse gemeente klimaatrechtvaardigheid van de Nederlands overheid.

➤ *Rapòrt devastador.* Je hoeft geen Papiaments te spreken om zo’n krantenkop te begrijpen. Hij prijkte op woensdag 28 september op de voorpagina van het Bonairiaanse dagblad Boneriano, in een inktzwart blok. Die dag verscheen het schokkende rapport van de Vrije Universiteit Amsterdam (VU), in opdracht van Greenpeace, over de impact die klimaatverandering op Bonaire en haar inwoners zal hebben. Het is de eerste uitvoerige analyse van de klimaatimpact op een eiland in Caribisch Nederland en biedt een uniek overzicht van de gevolgen, doordat de onderzoekers het probleem bestudeerden vanuit vele invalshoeken en met een waaier aan methoden. Zo keken ze naar de milieugevolgen, de consequenties voor het cultureel erfgoed, de economische impact en de gezondheidseffecten voor de inwoners.

Groot deel Bonaire onder water

Die impact is inderdaad verwoestend of zelfs rampzalig te noemen – of hoe je de headline van Boneriano ook zou willen vertalen. Bonaire zal hard worden geraakt door klimaatverandering als we niets doen, blijkt uit het VU-onderzoek. Koraalriffen verdwijnen en het aantal hittegolven neemt toe. Door het stijgen van de zeespiegel kan nog deze eeuw maar liefst een vijfde van het eiland onder water verdwijnen. Voor de mensen die op Bonaire wonen zal het leven nooit meer hetzelfde zijn.

‘Gelukkig schuilt achter zo’n onheilspellende krantenkop een hoopvol bericht’, zegt Greenpeace-campaigner Dewi Zloch. ‘Het VU-onderzoek laat zien dat we echt een verschil kunnen maken, als we nu ingrijpen. Het goede nieuws is dat de schade binnen de perken blijft, als we de opwarming van de aarde iets onder de afgesproken 1,5 °C weten te houden.’

‘Deze waarschuwing komt net op tijd’, zo brengt Judmar Emerenciana (25) eenzelfde gevoel onder woorden. ‘We kunnen nu nog in actie komen.’ Judmar is grafisch ontwerper en een van de mensen op Bonaire die samen met Greenpeace optrekt om het tij te keren. Hij moet er niet aan denken dat grote delen van zijn eiland straks onder water staan. ‘En dat we dan beseffen dat we dit konden voorkomen.’

Wereldwijd zien bewoners van laaggelegen eilanden als eersten hun thuis letterlijk onder water verdwijnen door klimaatverandering. Middenin de gevarezone van de klimaatcrisis ligt Bonaire – sinds 2010 een bijzonder gemeente van Nederland nota bene. Maar waar de overheid voor Europees Nederland talloze klimaatstudies heeft laten uitvoeren, lijkt ze zich nauwelijks te bekommeren om Bonaire en de andere eilanden in Caribisch Nederland. ‘Dat is onacceptabel’, blikt Dewi terug op de aanleiding om onderzoek te laten doen. ‘Met de kennis uit het VU-onderzoek moet de Nederlandse overheid de eerste stappen zetten om Bonaire te beschermen.’

Grote zorgen voor de toekomst

Het VU-onderzoek kijkt naar de impact van verschillende klimaatscenario’s op Bonaire. Als de wereldwijde opwarming tot 1,4 °C wordt beperkt, zijn de gevolgen aanzienlijk minder rampzalig dan wanneer die oploopt tot 2,7 of zelfs 4,4 °C. Duidelijk is dat als de wereldwijde CO₂-uitstoot in het huidige tempo blijft toenemen, de toekomst van het laaggelegen eiland op het spel staat.

‘Mocht je jezelf ooit betrappen op de gedachte dat een procentpuntje meer of minder opwarming toch niet uitmaakt’, zegt Dewi, ‘bedenk dan hoe desastreus de gevolgen kunnen zijn voor mensen die op kleine eilanden en aan de kust wonen. Ik kan niet vaak genoeg benadrukken hoe belangrijk het is om de wereldwijde temperatuurstijging onder de 1,5 °C te houden. Zoals we dat afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs.’

Als dat niet gebeurt, lopen grote delen van Bonaire het risico permanent onder water te komen. Zonder beschermende maatregelen zullen in 2050 alle wegen in het zuiden van het eiland onbruikbaar zijn. In de meer extreme scenario’s, waarbij hoofdstad Kralendijk in 2150 overstroomt, kunnen mensen ook het vliegveld en het brandweerstation niet meer bereiken. De onderzoekers concluderen ook dat steeds meer mensen door het extremere weer en de hittegolven ziek zullen worden of sterven aan hittestress, maar ook door bacteriën of virusen die goed gedijen in een warmer klimaat.

Het VU-onderzoek telt honderden pagina’s en gaat ook uitgebreid in op de gevolgen van afstervend koraal. De Bonairiaanse identiteit is nauw verweven met het koraal: de hoofdstad Kralendijk (Koralendijk) is ernaar vernoemd. Koraalriffen zijn niet alleen een schuilplaats en kraamkamer van vissen, maar beschermen het eiland ook als een natuurlijke golfbreker tegen de stijgende zeespiegel. Bovendien zijn de koraalriffen bij Bonaire wereldberoemd onder duiktoeristen, waar de economie voor een groot deel op draait.

In het meest optimistische klimaatscenario voor 2050 lijdt het koraal geen schade. Maar in het extreemste klimaatscenario sterft er zoveel koraal af dat in 2050

RECHTSZAAK

Inwoners van Bonaire bereiden samen met Greenpeace een rechtszaak voor om klimaatactie af te dwingen voor het eiland. Het kabinet, sinds 2010 óók het kabinet van deze bijzondere gemeente, heeft de plicht om alle inwoners van Nederland te beschermen tegen levensbedreigende gevolgen van de klimaatcrisis. Daarom eisen we nu, met de kennis uit het onderzoek van de Vrije Universiteit Amsterdam, klimaatrechtvaardigheid voor Bonaire. ‘Net als bij eerdere overwinningen op overheden en grote fossiele vervuilers gaan we er alles aan doen om deze zaak te winnen’, zegt Greenpeace-campaigner Dewi Zloch.

BRANDBRIEF

Bent u ook solidair met Bonaire, Sint Eustatius en Saba? Teken dan de brandbrief aan premier Rutte. Samen roepen we hem op in actie te komen voor alle inwoners van Nederland. Ook voor de mensen die op de Caribische eilanden wonen. act.gp/brandbriefRutte

nog maar 13 van de huidige 86 duiklocaties over zijn. Hoe dan ook zet de afsterving van het koraal ook na 2050 door. De kans is dan ook groot dat alle koraal bij Bonaire eind deze eeuw is verdwenen. Kortom: de gevolgen van het afstervend koraal zijn gigantisch voor de biodiversiteit, cultuur, economie en bescherming van het eiland.

Geen Bonaire zonder slavenhutjes

Stil en beduusd vernam Judmar de resultaten van het VU-onderzoek waaraan onderzoekers samen met mensen op Bonaire ruim een half jaar werkten. Hoe ernstig de voorspelde gezondheidsklachten ook mogen zijn, en hoe groot de schade aan gebouwen en essentiële infrastructuur, het is vooral het vooruitzicht van een overstroomd zuiden dat hem naar de keel grijpt. Daar staan de historisch belangrijke slavenhutjes. Een tastbare herinnering aan een pijnlijke geschiedenis vol uitbuiting en onvoorstelbaar leed. In de piepkleine koraalstenen huisjes sliepen in de negentiende eeuw tot wel zes slaafgemaakte mensen die werden gedwongen te werken in de nabijgelegen zoutpannen.

‘De slavenhutjes zijn onlosmakelijk verbonden met onze cultuur en identiteit’, zegt Judmar. ‘Hier ligt de oorsprong van alles wat we zijn en doen.’ Een blik op de slavenhutjes en het besef dat zijn voorouders niet vrijwillig op Bonaire neerstreken, bezorgen Judmar keer op keer een stomp in de maag. Zijn ouders en grootouders gaven de familiegeschiedenis aan hem door, zoals hun ouders dat eerder deden. ‘De hutjes zijn daardoor ook een deel van mij. Ik kan me herinneren dat ik als klein kind al vragen stelde als “hoe zijn we hier terechtgekomen” en “wie zijn wij”. Een Bonaire zonder deze hutjes zou echt vreemd en een schande zijn.’

Dat is precies de reden waarom Greenpeace de VU óók vroeg de impact van klimaatverandering op het cultureel

➤ erfgoed te onderzoeken. Bescherming van cultureel erfgoed is een mensenrecht en belangrijk voor de culturele identiteit, de sociale cohesie en het historisch besef van mensen.

Klimaatcrisis bovenop armoede

‘Van alle Nederlandse gemeenten zal Bonaire als eerste onderlopen’, sloeg RTL Nieuws de spijker op zijn kop, op de dag dat het VU-onderzoek werd gepresenteerd én Greenpeace aankondigde een rechtszaak voor te bereiden om klimaatactie af te dwingen. ‘Het kabinetsbeleid voor Bonaire, en ook voor de bijzondere gemeenten Sint Eustatius en Saba, is op vele fronten verre van rechtvaardig. Heel anders dan het beleid in de rest van Nederland’, stelt Dewi vast. ‘Op de eilanden kunnen veel mensen niet of nauwelijks rondkomen, onder meer doordat het kabinet niet voor een fatsoenlijk minimumloon zorgt. De klimaatcrisis komt daar nog bovenop, waardoor de armoede alleen maar zal vergroten.’

De Nederlandse regering kan én moet de klimaatimpact op Bonaire op twee manieren tegengaan: door de Nederlandse CO₂-uitstoot drastisch te verminderen (dat is goed voor iedereen) én door met maatregelen te komen die Bonaire beschermen. En dat moet ze snel doen, zo leert het VU-onderzoek. Immers: hoe sterker de opwarming van de aarde, hoe ingrijpender en onomkeerbaarder de gevolgen voor Bonaire zullen zijn.

Shockerend

‘De informatie van de wetenschappers is heel shockerend’, vindt ook laborante Helen Angela (50) uit Rincon (Bonaire), die net als Judmar samen met Greenpeace in actie komt. ‘Het is goed dat dit nu gepubliceerd is, want op Bonaire is weinig bekend over klimaatverandering en de gevolgen. We moeten niet blijven stilzitten, maar nu samen in actie komen. Ik hoop dat veel mensen ons gaan steunen, we moeten het samen doen.’

Ook Dewi is blij dat het onderzoek er eindelijk ligt, al verzucht ze dat het kabinet het allang zelf had moeten doen. ‘Bovendien is het zeer aannemelijk dat hetzelfde geldt voor de andere Caribisch-Nederlandse gemeenten. Alle inwoners van die eilanden kunnen, als we niet ingrijpen, te maken krijgen met overstromingen en toenemende hitte.’ De regering schuift de drie eilanden keer op keer aan de kant. ‘Zo hoeft het niet te zijn’, besluit Dewi. ‘Het kabinet moet direct in actie komen om ook de mensen die op Bonaire, Sint Eustatius en Saba wonen te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Het zou niet moeten uitmaken of je op Bonaire, Ameland of in Valkenburg woont. Daarom roepen we onze supporters op om er samen met ons voor te zorgen dat de Nederlandse overheid de toekomst van ons allemaal beschermt.’ 🌱

Judmar Emerenciana maakte een in het oog springende muurschildering bij het verlaten Esmeralda Hotel op Bonaire. 'We dreigen onze cultuur te verliezen. Maar het is nog niet te laat, deze waarschuwing komt net op tijd. Ik wil niet dat de slavenhutjes die ik hier schilder straks onder water staan, en we dan denken "dit hadden we kunnen voorkomen". We moeten nu in actie komen.'

PLEISTERS PLAKKEN

9 sept. 2022, Col de Zanfleuron, Zwitserland

Een groep Zwitserse vrouwen plakt twee reuzenpleisters op de plek waar twee elkaar kruisende gletsjers zijn gesmolten. Zij eisen klimaatdaadkracht van de regering.

© Miriam Künzli/Greenpeace

DWARSLIGGER

Greenpeace komt vreedzaam en inventief in actie voor een groene wereld. Dat doen we 365 dagen per jaar, in 55 landen.

Olie of CO₂-opslag?

22 juli 2022, Kinshasa, DR Congo
Ruim 100.000 handtekeningen overhandigt Greenpeace namens Congolese en internationale organisaties: de regering moet stoppen met de uitgifte van enorme olievelden in onge-rept CO₂-rijk regenwoud.

PLASTICRIJ VOGELEILAND

1 okt. 2022, Rambut, Indonesië
Op dit koraaleiland, een beschermd natuurgebied, leven de grootste broedkolonies van watervogels in West-Java. Greenpeace-vrijwilligers verzamelden dit plastic op Rambut's stranden.

Dodelijke herrie

25 sept. 2022, Buenos Aires, Argentinië

In een van Buenos Aires' drukste wijken plaatst Greenpeace een 4 meter hoog walvisbeeld, waarin bezoekers horen hoeveel lawaai seismisch onderzoek voor olieboringen maakt.

VIDEOKUNST

21 aug. 2022, New York, VS
Greenpeace projecteert de videoboodschap van de Nigeriaanse mariene wetenschapper Ngozi Oguuah op het Guggenheim Museum in New York. Samen met andere prominenten roept zij de VN op tot een sterk Oceanenverdrag.

Bloedgas

6 okt. 2022, Praag, Tsjechië
Meer dan 20 Greenpeace-actievoerders uit Tsjechië, Nederland en Duitsland eisen tijdens de Praagse top van Europese leiders dat ze razendsnel stoppen met fossiele brandstoffen.

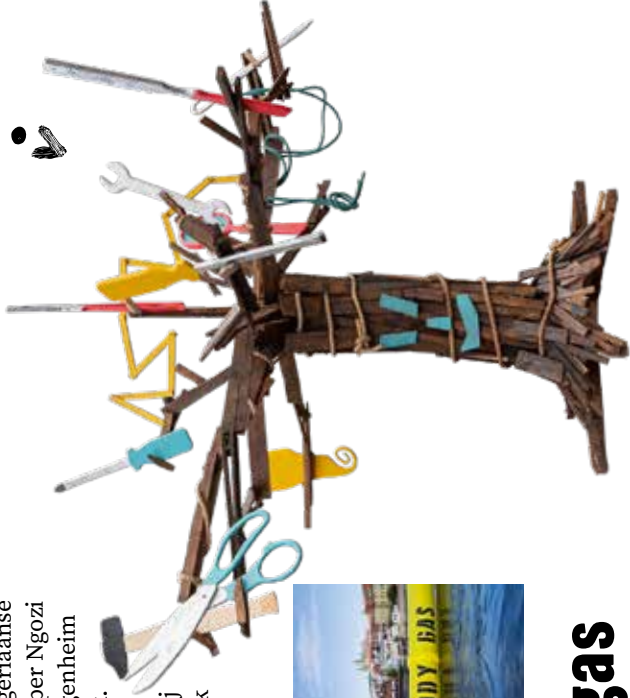

GIFTIGE VISFABRIEK

22 sept. 2022, Thiès, Senegal
Visseren van het Taxawu Cayar Collectief staan voor het hoog-gerechts-hof waar hun zaak dient tegen een vervuulende vismeelfabriek. Greenpeace steunt hun strijd al jaren.

LANG LEVE(N) PRODUCTEN

10 okt. Bern, Zwitserland
Een coalitie van 14 organisaties, waaronder Greenpeace, trapt de campagne af voor een circulaire Zwitserse economie. Overheden en bedrijven moeten producten een langer leven geven.

Tem het monster

5 okt. Makassar, Indonesië
Met een enorm 'oligarchiemonster' roepen actievoerders de gouverneur van Zuid-Sulawesi op om de verwoesting van de Spermonde-archipel door inpoldering van de nieuwe haven van Makassar te stoppen.

kort nieuws

Illegale visserij in Europa

Het visje op uw bord kan helaas nog steeds illegaal gevangen zijn. De Europese Rekenkamer concludeerde in september dat EU-maatregelen tegen illegale visserij slechts 'gedeeltelijk effectief' zijn. Vissers gooien hun netten uit in verboden gebieden, gebruiken illegale hulpmiddelen en rapporteren te lage vangsten. Ernstig is dat dit een van drie recente vernietigende rapporten is over illegale visserij in Europa. Ruim 200 wetenschappers sloegen alarm over de beroerde bescherming in de EU. En de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) laat zien dat ook Nederlandse vissers vrij ongehinderd – en lucratief – kunnen frauderen. NVWA en wetenschappers roepen de politiek op om hard in te grijpen: slechts een derde van de vispopulaties in de Noordoost-Atlantische oceaan is nog gezond.

Het blijft spannend rond de Bossenwet

Hoe staat het eigenlijk met de Europese Bossenwet? Kunnen wij Waduwabati en Alberto (zie Greenpeace Magazine Zomer) vertellen dat er een ijzersterke wet aankomt die hun grondgebieden helpt beschermen? Dat is nog niet zeker, maar het ziet er dankzij het Europees Parlement wel een stuk beter uit. Eind juni zetten Europese ministers nog de kettingzaag in het wetsvoorstel dat natuurverwoesting en mensenrechtenschendingen voor onze producten moet verbieden. Ze zwakten het voorstel zelfs nog verder af! Maar de Europarlementariërs grepen in. Zij willen mensenrechten en inheemse rechten vastleggen in de Bossenwet én daar meer producten in opnemen. Nu onderhandelen de parlementariërs met Europese ministers en nationale regeringen. Eind dit jaar moet er een definitieve Bossenwet liggen.

Win: kaartjes voor SeksKlimaat

Toneelschrijver Maria Goos maakte samen met acteurs Sieger Sloot – bekend van series als Stanley H. en actief voor Extinction Rebellion – en Michiel de Jong de voorstelling SeksKlimaat, waarin drie vrienden worstelen met de klimaatcrisis. Zeer herkenbaar, als de meningen over klimaatdilemma's ook in uw omgeving uiteenlopen. Is een keertje vliegen oké? Mag je nog genieten van vlees? De drie acteurs zijn het vaker niet dan wel eens. Dan maar over seks praten? Ook dat blijkt niet zo'n ongecompliceerd onderwerp als gedacht... Greenpeace Magazine mag twee setjes van twee kaarten verloten voor voorstellingen in Gouda (6 april, middag) en Amersfoort (13 april, avond). Interesse? Mail dan voor 18 december naar redactie@greenpeace.nl. Alleen winnaars ontvangen bericht.

© Stephanie Keith/Greenpeace

Studenten eisen klimaatrechtvaardigheid

Jonge rechtenstudenten van kwetsbare eilanden in de Stille Oceaan namen een opmerkelijk initiatief. Zij willen dat het Internationaal Gerechtshof een advies uitbrengt over de juridische verantwoordelijkheid van staten om hun burgers te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Dat klinkt als een stroperig proces, maar het is de moeite waard, weten de jonge juristen van World Youth for Climate Justice. Zo'n *advisory opinion* heeft grote juridische consequenties. Eerdere adviezen leidden onder meer tot internationale wetgeving over genocide en nucleaire ontwapening. De jongeren kregen Vanuatu mee, dat in september de VN verzocht zo'n advies te vragen aan het Gerechtshof – dat is de eerste stap. Meer dan 80 landen steunen het initiatief inmiddels, waarover de VN waarschijnlijk eind dit jaar zal stemmen.

Lezersvraag: Is het de schuld van de boeren?

Leonard Fransen uit Maastricht wil graag weten of Greenpeace het terecht vindt dat boeren de schuld krijgen van de stikstofcrisis. Ons antwoord: zeker niet! Ook wij vinden dat boeren niet als enige verantwoordelijk zijn voor de stikstofuitstoot. Zo moet de overheid ook grote vervuilers als Tata Steel en Schiphol dwingen hun uitstoot sterk te beperken. Boeren zijn keihard nodig in een toekomstbestendig voedselsysteem: we hebben juist méér boeren nodig, vindt Greenpeace. Maar dan kleinschaliger en met minder dieren. Daarvoor moet de overheid goede randvoorwaarden scheppen. Banken als de Rabobank moeten investeren in zo'n ecologische landbouw en supermarkten moeten boeren een eerlijke prijs betalen voor duurzame producten. Dát vindt Greenpeace, net zoals talloze boeren.

WAT VINDT U?

Greenpeace voerde op 5 november actie bij Schiphol, de grootste CO₂-vervuiler van Nederland. Wat vindt u: is dit een goede manier om aandacht te vragen voor de noodzaak tot krimp in de luchtvaartsector? Laat het ons weten via redactie@greenpeace.nl.

EEN TIKKENDE TIJDBOM IN DE RODE ZEE

Herinnert u zich nog de enorme olieramp met de Exxon Valdez bij Alaska? Nu ligt bij Jemen een vier keer zo grote ramp op de loer. Greenpeace hielp de VN om internationale steun te krijgen voor een reddingsoperatie.

‘We willen Greenpeace graag bedanken voor haar inspanningen.’ De dankwoorden komen van VN-humanitair coördinator voor Jemen David Gressly. De Verenigde Naties zijn oprecht blij met de hulp van Greenpeace bij het voorkomen van een olieramp van ongekende omvang. Wat is er aan de hand?

Op slechts 9 kilometer van de kust van Jemen ligt een enorme, roestige olietanker vol met olie. Dit schip, de FSO Safer (spreek uit: Saffer), ligt er al bijna 35 jaar en is sinds 2015 niet meer onderhouden. En nu dreigt het te ontploffen of te breken, met desastreuze gevolgen. Experts zijn het erover eens dat er dan vier keer zoveel olie in zee zal stromen als tijdens een van de zwaarste olierampen op zee, die met de Exxon Valdez in 1989. Daarmee zal Jemen niet alleen het toneel zijn van een van de ergste humanitaire rampen ter wereld, maar ook van de grootste olierampen *ever*.

De FSO Safer ligt vlak voor de kust van Jemen, bij Ras Isa.

Explosieve gassen

Eind jaren 80 kocht de Jemenitische regering de Safer, bouwde haar om tot drijvende olieopslag (FSO, Floating, Storage & Offloading) en sloeg er zo'n 3 miljoen vaten olie in op, bestemd voor de export. Nadat in 2015 een verwoestende burgeroorlog uitbrak in Jemen, trok iedereen zijn handen ervan af. Onverzekerd dobbert de oude, enkelwandige tanker op de golven, slechts vastgehouden door roestende ankerkettingen. Aan boord liggen ruim 1,1 miljoen vaten olie, oftewel 140 miljoen liter olie.

De FSO Safer is inmiddels in een zeer slechte staat. Toen in het voorjaar van 2019 een doorgeroest stuk van het schip naar beneden stortte, miste het gevaarte maar nét

de oliepijpleiding die naar de zeebodem voert. Machines, pompen en brandblusapparatuur aan boord werken niet meer. Zeewater is het schip binnengedrongen, olie is al op het dek gesignaleerd. Omdat de diesel op is, werken de ketels niet meer die de olietanks opvullen met beschermende gassen om een explosie te voorkomen. Vandaar de kwalificatie ‘tikkende tijdbom’ voor de FSO Safer: de olietanks kunnen elk moment ontploffen of ontbranden.

Ramp voor mens en milieu

Als de FSO Safer explodeert of breekt, verliezen 200.000 vissers en hun families hun toch al karige inkomstenbronnen; in totaal worden zo'n 1,7 miljoen mensen getroffen. De havens van Hodeidah en Salif worden onbereikbaar. En dat terwijl twee derde van de mensen in Jemen door de verwoestende burgeroorlog afhankelijk is van noodhulp die voornamelijk via deze havens het land binnenkomt. De ontziltingsinstallaties langs de kust die 10 miljoen mensen van drinkwater voorzien, raken buiten bedrijf; in de drie weken na een olieramp kan hetzelfde gebeuren in Eritrea en Saoedi-Arabië. Vliegt de FSO Safer in brand, dan zullen de kustbewoners ook nog eens kampen met de gezondheidsgevolgen van zware, giftige luchtvervuiling.

De mega-olievlek zou zich uitstrekken over de hele Rode Zee

De gevolgen voor het milieu zijn minstens zo rampzalig. De Rode Zee is een van de meest biodiverse zeeën op aarde, met bijzondere zeegrasbedden, mangroves en koraalriffen. Volgens experts zijn de rijke koraalriffen in de Rode Zee van levensbelang voor riffen elders op aarde. ‘Dit koraalrif is zo robuust dat het als een van de weinige klimaatverandering zou kunnen doorstaan. Maar een olieramp met de FSO Safer overleeft het rif mogelijk niet’, zegt een expert. Dolfijnen, zeeschildpadden en walvissen lopen groot gevaar.

- De mega-olielek zou zich uitstrekken over de hele Rode Zee en ook gevolgen hebben voor Eritrea, Djibouti, Somalië en andere landen. Het toerisme zou tot in Egypte schade ondervinden en het scheepvaartverkeer zou ernstig ontregeld raken – of zelfs onmogelijk, denk aan het Suezkanaal dat uitmondt in de Rode Zee en waar zo’n 12% van de wereldhandel doorheen gaat.

Greenpeace helpt de VN

Duidelijk was dat een oplossing in deze explosieve regio alleen mogelijk was via de VN, die met behulp van experts een reddingsplan had opgesteld. Ook Greenpeace moest uiterst behoedzaam opereren, en altijd in nauw overleg met onze bondgenoten in Jemen en de regio – wat soms betekende: afwachten. Maar toen er begin 2021 nog steeds geen overeenkomst lag met de Houthis-rebellen – die dit deel van het land cotroleren – en de tijdbom doortikte, besloot Greenpeace de kracht van haar internationale organisatie in te zetten. We zochten actief de publiciteit, eerst om VN-lidstaten tot actie te bewegen en daarna om het VN-reddingsplan te helpen realiseren.

© Khaled Ziad/AFP via Getty Images

Visseren in Jemen met hun vangst uit de Rode Zee.

In januari 2022 publiceerden we het rapport ‘FSO Safer: A Shipwreck in Slow Motion’, waarin wetenschappers van ons Greenpeace Research Laboratories onthulden dat de gevolgen nog veel ernstiger, wijder verspreid en langduriger zouden zijn dan gedacht, en verspreidden dat zeer actief onder media over de hele wereld. Bovendien zochten we uit welke regeringen wilden of zouden moeten bijdragen aan een oplossing. In die landen zetten Greenpeace-kantoren alles op alles om politici te overtuigen – met ons rapport in de hand. Ook in het Midden-Oosten drong ons Greenpeace-kantoor aan op financiering van de berging. ‘Er is een belangrijk verschil met de Exxon Valdez’, benadrukt Greenpeace-campaigner Ahmed El Droubi. ‘Dat was een ongeluk. Als de Safer

breekt of ontploft, komt dat door het onvermogen van alle partijen om mens en milieu voorop te stellen.’

Greenpeace vroeg landen ook om Jemen alvast te voorzien van drijvende barrières en andere materialen. ‘We moeten die materialen nú in Jemen hebben’, benadrukt El Droubi. ‘De eerste 48 uur na een olielek zijn cruciaal voor opruimingsacties. Als we de materialen dan nog het land in moeten krijgen, zijn we te laat.’ Ook verspreidde Greenpeace onder kustbewoners overzichtelijke posters en folders in het Arabisch met do’s-and-don’ts in het geval van een olielek. ‘Maar ook zij hebben beschermende kleding en materialen nodig.’

Een reddingsplan (maar wie zal dat betalen)?

In maart 2022 lag er eindelijk een overeenkomst met alle partijen en kon de eerste fase van het VN-reddingsplan in gang gezet worden: het overpompen van de olie in een andere tanker. Nu was het zaak daar razendsnel financiering voor te vinden – bijna 80 miljoen dollar – zodat de berging kon plaatsvinden nog voordat de weersomstandigheden in oktober verslechterden. Dat bleek een groot probleem.

Nederland wierp zich, mede aangemoedigd door Greenpeace, op als dé grote trekker van de financieringsoperatie. Ons land heeft met 44 jaar ontwikkelingsprojecten

OLIERAMP NA OLIERAMP

Als de FSO Safer zijn olie verliest, is dat een ramp van ongekende omvang. Maar het is bepaald niet de enige olieramp die mens en milieu bedreigt – alleen spelen ze zich vaak af ver buiten het zicht van internationale media. Op een Thais strand spoelden in januari duizenden liters olie aan, afkomstig van een lekkende pijpleiding van Chevron, in februari gevolgd door 21 vervuilde stranden in Peru na een ongeluk met een Repsol-tanker. Ook in februari ontplofte voor de Nigeriaanse kust een FSO Safer look-a-like met 8 miljoen liter olie aan boord. En dat is slechts een kleine greep uit vele grote olielekken in 2022.

een lange geschiedenis in Jemen en voorziet bovendien dat de internationale handel zwaar getroffen wordt bij een olieramp. ‘Inclusief de Rotterdamse haven’, benadrukte de regering. In januari 2022 stuurde Greenpeace haar rapport naar de Nederlandse ambassadeur in Jemen, Peter-Derrek Hof, die onmiddellijk reageerde. We spraken met politiek adviseurs van ministers, informeerden Kamerleden die vervolgens vragen stelden (‘Bent u bekend met het rapport van Greenpeace?’), postten berichten op sociale media en hielden ook internationaal de druk op de ketel. ‘Leden van de VN mogen niet weggijken van de mensen in Jemen’, twitterde Greenpeace in april. ‘Vertel ze dat de wereld toekijkt.’

We kunnen een ramp nog voorkomen

In mei organiseerde Nederland samen met de VN een donorconferentie en zegde zelf alvast € 7,5 miljoen toe. Ambassadeur Hof bleef vasthoudend aan alle partijen trekken om een oplossing te vinden, gesteund door ‘zijn’ ministers – eerst Sigrid Kaag, daarna Liesje Schreinemacher. ‘Meestal heb ik als minister te maken met de gevolgen van rampen. Maar nu hebben we de kans om zo’n ramp te voorkómen’, stelde Schreinemacher. En dat kost aanzienlijk minder, hield Gressly de VN-lidstaten voor: ‘Tientallen miljoenen dollars nú, besparen ons in de toekomst tientallen miljarden dollars aan opruimkosten.’

In september besloot de Nederlandse regering nóg eens € 7,5 miljoen vrij te maken om de FSO Safer te bergen. Die mededeling kwam vlak voor de tweede donorconferentie, in de hoop andere landen over de streep te trekken. En dat lukte! Teleurstellend was wel dat van de – veelal steenrijke – landen in de regio alleen Saoedi-Arabië, partij in het conflict, een bijdrage beloofde. Ook oliebedrijven kwamen niet over de brug, ondanks dringende verzoeken van de VN en landen als Nederland, en vanuit de scheepvaartsector kwam alleen een toezegging van het Jemenitische conglomeraat HSA Group.

Hoop en vrees

Eind september 2022 kon Gressly dus opgelucht medelen dat er voldoende geld toegezegd was om de reddingsoperatie te starten. ‘Een belangrijke stap voorwaarts!’, twitterde ambassadeur Hof. Maar eerst moeten regeringen het toegezegde geld daadwerkelijk overmaken op de rekening van de VN. Pas dan kunnen

© Axel Heimken/Greenpeace

Een bultkoppapegaais die leeft bij koraalriffen in de Rode Zee. De vis is een bedreigde diersoort.

de bergingscontracten worden getekend en kan het Nederlandse Smit Salvage aan de slag. Helaas kwam er op 2 oktober een nieuwe kink in de kabel: de wapenstilstand tussen de strijdende partijen werd niet verlengd. Daarmee is opnieuw onzeker of de berging van de FSO Safer kan beginnen.

Greenpeace eist dat oliemaatschappijen de rekening betalen voor hun olievervuiling. Het kan niet zo zijn dat zij onze oceanen ongestraft vervuilen en kwetsbare gemeenschappen en belastingbetalers voor de kosten laten opdraaien. Eind september publiceerde Greenpeace welke oliemaatschappijen de FSO Safer als opslagschip gebruikten – we kwamen uit bij *usual suspects* als ExxonMobil en TotalEnergies. ‘In 2022 maakten grote oliemaatschappijen opnieuw ongekend grote winsten, maar ze droegen geen cent bij aan de reddingsoperatie voor de FSO Safer’, zegt Paul Horsman van Greenpeace International. ☺

OLIEVERVUILERS MOETEN BETALEN

Tekent u ook de online petitie waarin Greenpeace International oliemaatschappijen oproept te betalen voor het bergen van de FSO Safer? act.gp/fso.safer

1990

Popsterren als U2 en Bryan Ferry halen met een speciale lp geld op voor Greenpeace Rusland. De rij voor dit album in Moskou komt in het Guinness Book of Records terecht.

1992

Een groepje enthousiastelingen gaat van start als Greenpeace Rusland in de kelder van een klein Moskous appartement. Het is een van de eerste onafhankelijke organisaties in het land.

1993

Greenpeace-activisten stoppen met de MV Greenpeace het dumpen van vloeibaar radioactief afval door een Russisch schip in de Japanse Zee.

1994

In de noordelijke Komi-regio lekt ruim 100.000 ton olie uit een pijpleiding in rivieren en bossen. Nadat Greenpeace Rusland deze milieuramp ter plekke wereldkundig maakt, nemen de autoriteiten maatregelen.

1996

Samen met wetenschappers en andere ngo's lukt het Greenpeace om de ongerepte Komi-bossen op te nemen in Unesco's Werelderfgoedlijst. Nu telt de lijst 11 Russische natuurgebieden van samen 20 miljoen hectare.

2006

Dankzij de publieke druk die Greenpeace organiseert, met steun van bekende Russische muzikanten en acteurs, besluit de regering een oliepijpleiding vlakbij het enorme Baikalmeer 350-400 km verderop aan te leggen.

2011

Afvalscheiding bestond niet in Rusland, tot de online Recycle-Map van Greenpeace, die vrijwilligers in het hele land dagelijks updaten. Autoriteiten én burgers zijn hun wantrouwen kwijt en bijna elke stad heeft nu gescheiden afvalcontainers.

2013

Met geweld arresteert de Russische kustwacht 28 actievoerders en 2 journalisten bij een boorplatform in het Noordpoolgebied en neemt de *Arctic Sunrise* in beslag. 2,4 miljoen mensen protesteren; 2 maanden later zijn de 'Arctic 30' vrij.

2015

Na 6 jaar campagnevoeren en 12 jaar bosbranden blussen door Greenpeace-vrijwilligers, verbiedt Rusland eindelijk officieel de ongecontroleerde grasbranden door boeren, die jaarlijks miljoenen hectaren natuur verwoestten.

2019

De overheid besluit 50 miljoen hectare aan beschermende bosstroken langs rivieren toch in stand te houden, nadat Greenpeace en WWF 163.000 handtekeningen overhandigden. In de rivieren paaien waardevolle vissoorten.

2022

Greenpeace Rusland is uitgegroeid tot de grootste Russische ngo met 40.000 donateurs en 1,6 miljoen online supporters. Vanuit 2 kantoren organiseren 108 werknemers en ruim 10.000 vrijwilligers milieucampagnes in alle 11 tijdzones.

Baken van hoop

Al 30 jaar is Greenpeace Rusland de hoop van milieubeschermers. Onafhankelijk stelt Greenpeace milieuschandalen aan de kaak, spoort olielekken op en blust enorme bosbranden. Niet gek dat Russen meer op Greenpeace vertrouwen dan op de regering of bedrijven, als het gaat om natuurbescherming.

Zeenatuur floreert

In beschermde zeegebieden in het Zweedse Kattegat geldt sinds juli 2022 eindelijk een verbod op de vernietigende boomkorvisserij. Een klinkend resultaat van Greenpeace-acties die in 2009 begonnen met de plaatsing van 200 natuurstenen in deze gebieden, waar de zeenatuur inmiddels weer floreert.

Schiphol krimpt!

Schiphol moet het aantal vluchten de komende 5 jaar met 60.000 verminderen. Nu mogen jaarlijks nog 500.000 vliegtuigen op de luchthaven landen. Een mooi begin, want de krimp moet nog veel verder gaan. Maar het taboe is eraf!

Bescherming tegen slavernij

Indonesische arbeiders die op buitenlandse schepen als slaven werden behandeld, zijn blij met nieuwe wetgeving die ze eindelijk meer bescherming biedt. Samen met de Indonesische Unie van Arbeidsmigranten vecht Greenpeace al jaren tegen het misbruik en de slavernij in de industriële visserij.

SCHEPEN-UPDATE

Rainbow Warrior

19°28'58.7"N 37°46'37.1"E

Zeiland langs de Egyptische kust. Vanaf het schip eisten jonge activisten uit de regio (zie ook pg. 11) klimaatrechtvaardigheid tijdens COP27 in Sharm el-Sheikh.

Arctic Sunrise

28°08'42.5"N 15°25'21.4"W

In de haven van Las Palmas, nadat ze met Greenpeace voor de kust van Cornwall natuurstenen op de bodem van een beschermd zeegebied liet zinken, ter bescherming tegen destructieve visserij.

Witness

52°23'06.5"N 4°56'53.0"E

Na acties in Zweden, waar ze onder meer een schip met Russisch gas tegenhield, ligt de *Witness* nu voor onderhoud bij de Amsterdamse Oranjerwerf.

NIEUW WERKWOORD: SCHIPHOLLEN

Wist u dat 'schiphollen' een heus Nederlands werkwoord is? Trots hoeft de luchthaven daar niet op te zijn. Schiphollen betekent volgens Van Dale: misleiden door manipulatie, leugens, het verdraaien van de feiten. Schipholwatch.nl verzamelde al 80 voorbeelden van list en bedrog.

Nu wil de luchthaven, middenin de klimaatcrisis, een nieuwe terminal openen. Maar meer vluchten kan het klimaat echt niet aan. Greenpeace vindt dat Schiphol eindelijk zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Daarom kwamen we samen met Extinction Rebellion en een grote groep actievoerders op 5 november naar Schiphol met een duidelijke boodschap: Stop Schiphols vervuiling!

COLOFON

© herfst 2022 Greenpeace Magazine
Stichting Greenpeace Nederland

Greenpeace Magazine verschijnt
3 keer per jaar.
Kom ook in actie met Greenpeace
via greenpeace.nl/acties.

ISSN: 0166-4506

Postadres: Postbus 3946,
1001 AS Amsterdam
Bezoekadres: NDSM-Plein 32,
1033 WB, Amsterdam
Voor administratieve vragen:
Supporter care: 0800 422 33 44 (gratis)
of greenpeace.nl/contact
Rekeningnummer:
NL89 TRIO 0338 8885 00

Opmerkingen en suggesties over de
inhoud van Greenpeace Magazine kunt u
sturen naar redactie@greenpeace.nl.

Hoofredactie: Jacqueline Schuiling
Redactie: Jacqueline Schuiling,
Fedde Wiersma, Zinzi van der Aar,
Angèle Mann
Art direction en ontwerp:
Samantha van der Werff
Drukwerkcoördinatie:
Yuri Gunther Moor

Volg Greenpeace op greenpeace.nl.
Twitter: @GreenpeaceNL
Facebook: Greenpeace Nederland
Instagram: @greenpeacenl

Greenpeace Magazine is gedrukt
op 100% hergebruikt en chloorvrij
gebleekt papier.

